

Skipulagsstofnun
b.t. Jóhönnu Hrundar Einarsdóttur
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 6. júlí 2022
UST202205-315/A.Þ.
10.05.03

Efni: Mat á umhverfisáhrifum - umhverfismatsskýrsla – Fjarðarheiðargöng

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar er barst 23. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda umhverfismatsskýrslu.

Framkvæmdarlýsing

Vegagerðin (hér eftir nefnd framkvæmdaraðili) áformar að gera 13,3 km löng jarðgöng milli Héraðs og Seyðisfjarðar.

Í umhverfismatinu eru skoðaðir þrír valkostir varðandi veglagningu frá göngunum Héraðsmegin og til Egilsstaða, þ.e. suðurleið, miðleið og norðurleið. Einnig eru skoðaðir tveir valkostir varðandi veglagningu Seyðisfjarðarmegin.

Mat á umhverfisáhrifum

Helstu áhrifaþættir framkvæmdar eru skv. umhverfismatsskýrslu affallsvatn, jarðganga- og vegafamkvæmdir, athafnasvæði, haugsetningarsvæði og vinnubúðir.

Þeir umhverfisþættir sem eru til umfjöllunar í mati á umhverfisáhrifum eru gróðurfar, dýralíf, lífríki straumvatna, jarðmyndanir, vatnafar og vatnsvernd, landslag og ásýnd lands, samfélag, landnotkun, verndarsvæði og mannvirki, útivist og ferðamennska, loftgæði og hljóðvist og fornleifar.

Að mati Umhverfisstofnunar er umhverfismatsskýrslan ítarleg og vel unnin en stofnunin gerir eftirfarandi athugasemdir.

Haugsetning

Í umhverfismatsskýrslunni segir að gert sé ráð fyrir að umframefni sem ekki verði notað í vegagerð verði geymt tímabundið í haug við báða gangamunna og muni nýtast til framtíðarframkvæmda í sveitarfélaginu. Héraðsmegin er gert ráð fyrir að haugsetja þurfi 30.000 m³ – 400.000 m³ af umframefni og verður haugsetningarsvæðið sunnan megin við munnann. Seyðisfjarðarmegin verður efni haugsett norðan megin við munnann og gert er ráð fyrir að það verði á bilinu 360.000 m³ – 420.000 m³.

Fram kemur að þegar búið er að flokka og vinna það efni sem sturtað verður á athafnasvæðið verður því mokað á bíla og ekið með það á endanlegan losunarstað. Umhverfisstofnun telur jákvætt að efnið sé flokkað og telur að með því að gera það megi bæta nýtingu efnisins.

Að mati Umhverfisstofnunar er mjög mikilvægt að finna farveg fyrir nýtingu efnis Seyðisfjarðarmegin en þar mun gífurlegt magn efnis vera haugsett í þröngum firði. Fram kemur í skýrslunni að í umræðunni hafi verið að nýta umframefni í landfyllingu við

UMHVERFIS

STOFNUN

þéttbýlið. Stofnunin telur æskilegt að hugsað sé að öðrum nýtingarkostum ef ekki verður af landfyllingu.

Í skýrslunni segir að miklu máli skiptir að röskuð svæði verði formuð á þann máta að þau falli sem best að nærliggjandi umhverfi, þá sér í lagi þarf að aðlaga skeringar, fyllingar og haugsetningasvæði sem best að landslagi. Umhverfisstofnun tekur undir það.

Vatn

Gangamunni Seyðisfjarðarmegin, nýr vegur og haugsetningarsvæði verður staðsett innan grannsvæðis vatnsverndar. Gangamunni er staðsettur 600 m ofan við vatnsból Seyðfirðinga. Haugsetningarsvæði er áætlað í um 200 m fjarlægð frá Fjarðará og vatnsbóli Seyðfirðinga. Líkt og fram kemur í skýrslunni gildir skv. reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns um grannsvæði: „Á þessu svæði skal banna notkun á hættulegum efnum og birgðageymslu slíkra efna. Hér er m.a. átt við olíu, bensín og skyld efni, salt, eiturefni til útrýmingar á skordýrum eða gróðri og önnur efni sem mengað geta grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu. Vegalagnir, áburðarnotkun og önnur starfsemi innan svæðisins skal vera undir ströngu eftirliti.“

Lagt er til að vinnubúðir verði utan grannsvæðis vatnsverndar. Auk þess kemur fram að gera þurfi nauðsynlegar ráðstafanir í samráði við viðkomandi heilbrigðiseftirlit. Lagt er til að eftirlit með olíuleka og glussasmiti frá vinnuvélum og tækjum verði daglegt. Umhverfisstofnun áréttar mikilvægi þess að gæta ítrustu varúðar við framkvæmdir á svæðinu enda grunnvatn Seyðfirðinga undir og að umgengni og framkvæmdir verði í fullu samráði við Heilbrigðiseftirlit Austfjarða. Umhverfisstofnun tekur undir mikilvægi þess að vinnubúðir verði utan grannsvæðis og gerir að öðru leyti ekki athugasemdir við umfjöllun um fyrirhugaðar aðgerðir til að koma í veg fyrir áhrif á vatn.

Umhverfisstofnun vekur athygli á lögum um stjórn vatnamála nr. 36/2011 en markmið þeirra er að vernda allt vatn (yfirborðsvatn og grunnvatn) og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögunum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns sem og langtímavernd vatnsauðlindarinnar.

Framkvæmdasvæði er í vatnshlotinu Austfirðir nr. 102-292-G en ástand þess er óþekkt. Þá eiga öll vatnshlot að ná umhverfismarkmiðum sínum um mjög gott eða gott ástand og samkvæmt lögunum má ástand vatnshlota ekki rýrna. Gerist slíkt þarf að setja fram aðgerðir til að draga úr álagi á vatnshlotið með það að markmiði að bæta ástandið.

Öll grunnvatnshlot skulu hafa góða magnstöðu og vera í góðu efnafræðilegu ástandi.

Birkiskógar

Í umhverfismatsskýrslu segir á bls. 75 að ekki sé að fullu ljóst hvaða birkiskógar njóta verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd en að ætla megi að svo gamall skógur eins og er á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði Héraðsmegin, eins og raunin er með Egilsstaðaskóg, Dalhúsaskóg og Miðhúsaskóg, falli undir sérstæða skóga sem njóta verndar skv. náttúruverndarlögum.

Umhverfisstofnun tekur undir þetta en bendir á að Skógræktin sér um að skilgreina hvaða sérstæðu eða vistfræðilegu mikilvægu birkiskógar falla undir 61. gr. náttúruverndarlaganna.

Þá segir enn fremur að skv. 18. gr. laga um skóga og skógrækt nr. 33/2019 er felling skóga eða hluta þeirra óheimil nema með leyfi Skógræktarinnar. Umhverfisstofnun vill benda á að ef um er að ræða birkiskóg sem nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga gilda um hann 3.-6. mgr. 61. greinarinnar. Skv. 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúruþyrmbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir. Umhverfisstofnun bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna. Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal hann, með vísan í 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins.

Tveir valkostir Héraðsmegin, þ.e. suður- og norðurleið, fara um svæði þar sem er votlendi sem nýtur sérstakrar verndar skv. a. lið 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013. Um rask á þeim svæðum gildir einnig ofangreint.

Virðingarfyllst,

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur

Björn Stefánsson
sérfræðingur